

מה קורה כשמישהו מתעקש לראות בך אויב

מלך שכר את הנביא הגדול בעולם כדי לקלל עם שלא עשה לו דבר, וכל ניסיון נהפך לברכה. הפרשה הזאת עוסקת בעיקר במה שקורה לאדם שמחליט מראש מה הוא רואה.

במדבר כ"ב, ב' – כ"ה, ט' · פרשה 40 מתוך 54

מה קורה בפרשה

בלק מלך מואב רואה מה עשה ישראל לאמורי, ונבהל. במקום להילחם, הוא שוכר את בלעם בן בעור – הדמות שהתורה מציגה כנביא בעל שם עולמי – כדי לקלל.

בלעם מתמהמה, מתמקח, ובסוף יוצא. בדרך קורה הדבר המפורסם: האתון רואה מלאך עומד בדרך ונעצרת, ובלעם מכה אותה שלוש פעמים. ואז היא פותחת את פיה ושואלת אותו למה. רק אחר כך נפקחות עיניו והוא רואה את מה שהיא ראתה כל הזמן.

שלוש פעמים הוא נעמד על ההר, ושלוש פעמים יוצאת מפיו ברכה במקום קללה. בפעם השלישית הוא רואה את המחנה מסודר לשבטיו ואומר את הפסוק שנפתחת בו התפילה בכל בית כנסת: "מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל". הפרשה נחתמת בנפילה מסוג אחר – בשיטים, ובמגפה.

מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל.

במדבר כ"ד, ה' · אמר זאת מי שבא לקלל. נאמר עד היום בכניסה לבית כנסת

שלוש נקודות

- מי שמחליט מראש – מפסיק לראות.** בלעם רכב על אתון שראתה מלאך והוא לא. אדם שיצא לדרך עם מסקנה מוכנה יעקוף כל ראייה שסותרת אותה, ויכה במי שינסה לעצור אותו.
- אלימות כלפי מי שאינו יכול להשיב.** "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלוש רגלים?" – התורה מקדישה מקום לשאלה של בהמה. מי שמתפרץ תמיד כלפי מטה, מסגיר יותר על עצמו מכל דבר אחר.
- אין שוכרים מומחה כדי שיאמר את מה שרוצים לשמוע.** בלק שילם, ובלעם ניסה לספק. כל מערכת שבה הדוח מוזמן עם המסקנה מראש, מקבלת בסוף בדיוק מה ששילמה עליו – וזה חסר ערך.

בלעם · האיש שלא ראה מה שהאתון ראתה

עיון

התורה מציגה אותו כנביא גדול, ומספרת שבהמה ראתה לפניו.

הסצנה בדרך היא אחת המוזרות בתורה, והיא כולה על אותו עניין. אתון רואה מלאך עומד עם חרב שלופה, ונעצרת. בלעם – הרואה, הנביא, האיש שמלכים שוכרים – לא רואה כלום. הוא רק רואה שהיא מעכבת אותו, ומכה.

וזה קורה שלוש פעמים. בפעם השלישית היא רובצת תחתיו, והוא מכה במקל. ואז היא מדברת: "מה עשיתי לך כי הכיתני?". והדבר המדהים הוא שהוא עונה לה כאילו זה טבעי לגמרי – "כי התעללת בי, לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך". אתון מדברת אליו והוא אפילו לא עוצר לתמוה.

והמסר של הפרשה נאמר במפורש בהמשך: הוא נעמד שלוש פעמים לקלל, ובכל פעם יוצא משהו אחר. אי אפשר לתאר עם שלם באמצעות מה שהחלטת עליו מראש – כי בסוף אתה מסתכל, ורואה.

מושגים בפרשה

האתון	מי היה בלעם	מה טובו
אחת משתי פעמים בתורה שבהן בעל חיים מדבר. היא רואה את המלאך שלוש פעמים לפני בלעם.	התורה מציגה אותו כנביא בעל מוניטין בין לאומי, ומדרשים אף השווו את דרגת נבואתו לזו של משה.	הפסוק פותח את תפילת שחרית בסיידור, ונאמר בכניסה לבית הכנסת.

אבות ה', י"ט · סנהדרין ק"ה ע"ב

בגמרא

עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה – מתלמידיו של אברהם. וההפך – מתלמידיו של בלעם.

המשנה מציבה שתי אסכולות, והמדד ביניהן אינו ידע אלא מבט. תלמידי אברהם: **עין טובה**. תלמידי בלעם: **עין רעה**. והמונח "עין רעה" אינו כישוף. הוא תיאור מדויק של אדם שרואה בכל מקום את מה שחסר, את מה שמאיים, ואת מה שיש לאחרים. **וזו לא תכונה מולדת אלא הרגל שנרכש.**

ומה יוצא לנו מזה: אפשר לאמן את המבט בדיוק כמו כל הרגל אחר. **העצה הפשוטה ביותר היא לחפש בכוונה, פעם ביום, דבר אחד טוב אצל אדם אחד שקשה לכם איתו.** זה נשמע ילדותי וזה עובד, מכיוון שהמוח מוצא את מה שהוא מחפש. ומי שמאמן את עצמו לראות טוב מגלה תופעת לוואי: הוא נעשה אדם שנעים להיות לידו – ולכן, בפועל, גם קורים לו יותר דברים טובים.

רבי לוי יצחק מברדיטשב · סגורם של ישראל

סיפור

הוא הפך את מקצועו למציאת הזכות במי שכולם מצאו בו חובה.

רבי לוי יצחק מברדיטשב הידוע כ"סגורם של ישראל", בנה שיטה שלמה שכל תכליתה למצוא את הצד הטוב – גם, ובעיקר, במי שהתנהג רע. מהמפורסמים שבסיפוריו: בתשעה באב ראה יהודי אוכל בפרהסיה, וניגש אליו בשאלות רכות – אולי אינך יודע שהיום צום, אולי אתה חולה. וכשהאיש ענה שהוא יודע ובריא, הרים הרבי עיניו ואמר: **ריבונו של עולם, ראה את עמך – הם מוכנים להודות באמת גם כשהיא לרעתם.** וזו התמונה ההפוכה של בלעם בדיוק. שניהם עמדו מול אותה מציאות, ושניהם היו בעלי כישרון נדיר. **אחד יצא לחפש את הפגם ומצא רק ברכה; והשני יצא לחפש את הזכות – ומצא אותה בכל מקום.**

מבט קדימה

מה שמצא חן בעיני בלעם ברגע האחרון היה פרט אחד קטן: הוא הביט וראה את המחנה **שוכן לשבטיו**. חז"ל אמרו שראה שפתחי האוהלים אינם מכוונים זה מול זה – כל משפחה שמרה על פרטיותה של השכנה.

ומזה יצא "מה טובו אוהליך". לא מגובה החומות ולא מגודל הצבא – ממידת ההתחשבות היומיומית של אנשים זה בזה. וזה שווה מחשבה: מה שנראה מבחוץ כיפה בקבוצה או במשפחה כמעט אף פעם אינו ההישגים שלה. זה איך שהאנשים בתוכה מתייחסים אחד לשני כשאף אחד לא מסתכל.

לא הביט און ביעקב, ולא ראה עמל בישראל.

במדבר כ"ג, כ"א · דווקא מי שנשכר כדי לחפש פגמים

התוספת

בגובה העיניים · בין לבין הזולת · מכתב מאלוהי · קונטרס החסד

למה ככל שתשקיע במישהו – תאהב אותו יותר

אנחנו חושבים שנותנים למי שאנחנו אוהבים. רבי אליהו דסלר הופך את הסדר: אנחנו אוהבים את מי שאנחנו נותנים לו. וזה משנה הכול – כי פירושו שאהבה אפשר לבנות, לא רק לחכות לה.

האהבה היא תולדת הנתינה.

מכתב מאלוהי · קונטרס החסד

לקחת מזה: בחרו אדם אחד שהייתם רוצים להרגיש קרובים אליו יותר – בן זוג בתקופה יבשה, קרוב שהתרחק, מישהו שקשה לכם איתו. השבוע, במקום לחכות להרגיש, תנו: מחווה קטנה, זמן, עזרה, תשומת לב. **שימו לב איך הנתינה, ולא ההמתנה, היא שמקרב.**

בקרו באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה